

IT-TIENI SENA

IL-ĠEOGRAFIJA

IL-HIN: Siegħa u nofs

L-Isem: _____

Il-Klassi: _____

N.B. Wieġeb il-mistoqsijiet kollha fuq din il-karta tal-eżami. Ikteb ċar b'Malti tajjeb. Fl-aħħar tal-karta għandek issib listi ta' kliem ġeografiku bil-Malti u bl-Ingliż.

A. Hares sewwa lejn l-istampa 1, Mappa tal-Mediterran, imbagħad wieġeb il-mistoqsijiet:

1. Liema *dahliet* għall-Mediterran huma mmarkati:

E1 _____ E2 _____ E3 _____

2. Liema *muntanji* huma mmarkati:

M4 _____ M5 _____ M6 _____
M7 _____ M8 _____

3. Liema *vulkani* huma mmarkati:

V9 _____ V10 _____ V11 _____

4. Liema *xmajjar* huma mmarkati:

R12 _____ R13 _____
R14 _____ R15 _____

(15-il marka)

B. Wieġeb dawn il-mistoqsijiet fil-qosor:

1. Semmi id-differenza bejn it-temp u l-klima.

_____ (2)

2. F'sentenza waħda ddeskrivi l-klima Mediterranja.

_____ (2)

3. Semmi erba' fenomeni jew elementi tat-temp.

_____ (4)

4. Għaliex huwa importanti li nkunu nafu r-rapport u t-tbassir tat-temp?

_____ (2)

5. Għaliex it-temp huwa importanti għall-bdiewa?

_____ (2)

6. Għaliex it-temp huwa importanti għas-sajjieda?

_____ (2)

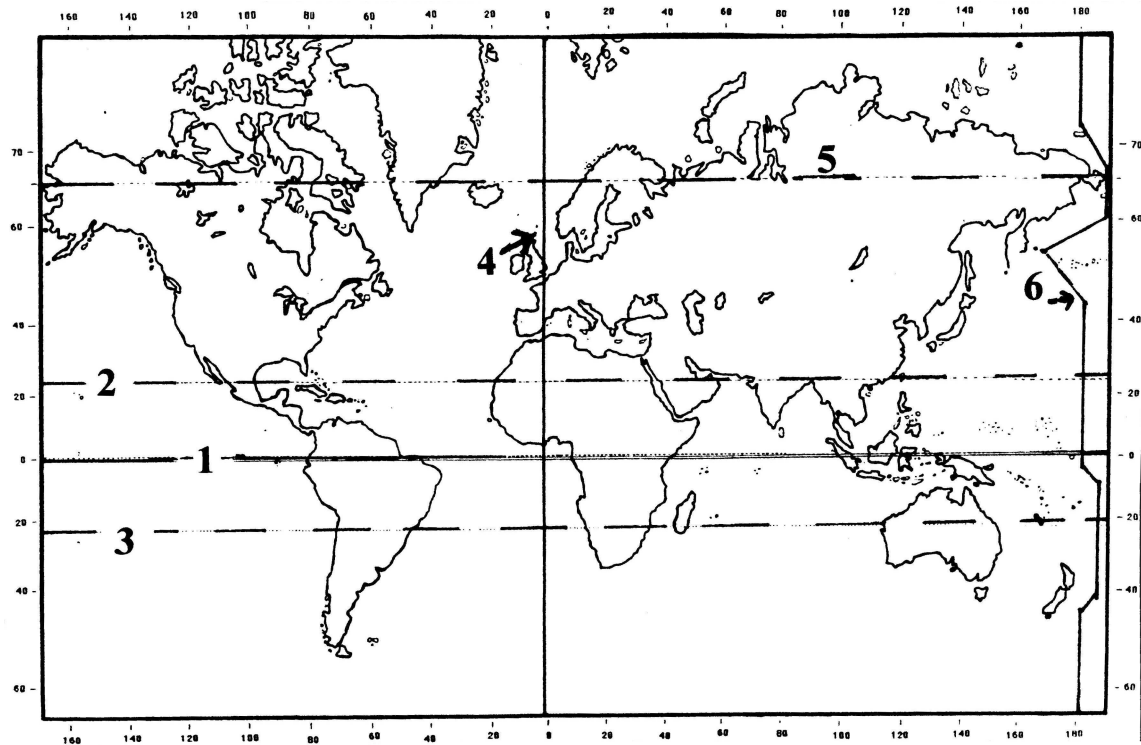
7. Semmi żewġ tipi ta' xita.

_____ (2)

C. Hares sew lejn stampa 2, Mappa tad-Dinja, imbaghad semmi *l-linji* mmarkati:

1. _____ 2. _____ 3. _____
4. _____ 5. _____ 6. _____

Stampa 2 – MAPPA TAD-DINJA

D. Wiegeb fil-qosor:

(14-il marka)

1. X'ngħidulu ktieb tal-mapep? _____
2. Fl-aħħar paġni ta' ktieb tal-mapep ikun hemm lista tal-postijiet bil-paġna tal-mappa u l-kordinati. X'ngħidulha din is-sezzjoni tal-ktieb? _____
3. X'jissejhu l-linji orizzontali li jkun hemm fil-mapep tal-atlas? _____
4. X'jissejhu l-linji vertikali li jkun hemm fil-mapep tal-atlas? _____
5. Liema hija l-itwal linja tal-latitudni? _____
6. X'tissejjaħ ukoll il-linja tal-longitudni 180°? _____
7. Liema linja tal-latitudni taqsam il-Gżejjer Maltin? _____

E. Uża dan il-kliem biex timla l-vojt tal-paragrafu t'isfel:

(14-il marka)

akwifer	impermeabbli	kanen	Nasser	idro-elettrika
kontrollata	spieri	jiffiltra	Aswan	ġeneraturi
gibjuni	turbini	fabbriki	għadira	

L-Ilma fir-Reġjun tal-Mediterran

Fil-pajjiżi tal-Mediterran l-ilma jingieb mix-xmajjar, impjanti tad-desalinizzazzjoni, bjar, u mill-_____ u mill-pompi. F'dawn l-aħħar żewġ metodi, l-ilma jittella' mill-_____ jew _____. L-ilma tax-xita _____ għal ġol-blat permeabbli sakemm jasal fuq saff ta' blat _____ u b'hekk joqgħod fuqu. Dan l-ilma jiġi ppumpjat u maħzun f'_____. Minn hawn l-ilma jiġi mġhoddi minn _____ għal ġod-djar, irziezet u _____. Xi kultant ix-xmajjar tinbnielhom diga, għalhekk tkun iffurmata _____ artifiċjali wara d-diga. B'hekk it-tnixxija tal-ilma tkun _____ u 'l isfel fil-wied, il-bdiewa jkollhom ilma s-sena kollha. Is-saħħa tal-ilma li jgħaddi minn ġot-toqob fid-diga ddawwar _____ li mbagħad iħaddmu d-dynamos u l-_____. Din it-tip ta' enerġija tissejjah _____. Proġett bħal dan jinsab fid-diga ta' _____ fin-nofsinhar tal-Eġittu, li holqot l-Għadira _____ warajha.

F. Ibdel dawn l-azzjonijiet biex isiru tajbin għall-ambjent. (10 marki)

1. Inħalli d-dawl jixgħel il-ħin kollu filgħaxija.

2. Narmu ż-żibel kollu f'borża waħda.

3. Jiena nixtri biss ħaxix f'ħafna ppakkjar.

4. Kull meta mmur il-hanut niehu borża tal-plastik ġdida.

5. Meta nahsel il-platti nuża ħafna sapun likwidu.

Ġ. Dan li ġej huwa rapport fl-aħbarijiet tar-radju dwar terremot. Aqra l-paragrafu u mbagħad wieġeb il-mistoqsijiet ta' taht.

Terremot f'Malta, 21 ta' Marzu 1972

Fil-Gżejjer Maltin għall-ħabta tal-11.10 p.m. tal-21 ta' Marzu nhass terremot ta' 5 gradi fl-iskala Mercalli. Dam xi għaxar sekondi. Ħafna nies qamu mis-sodda u ħarġu 'l barra minn djarhom għax beżgħu li se tagħmel replika tat-terremot. Huma qattgħu l-bqija tal-lejl fil-karozzi tagħhom jew f'postijiet fil-beraħ bħal ta' Qali jew Hal Far. Għalkemm l-iskejjel fethu, ma sarux lezzjonijiet u l-istudenti qagħdu fil-btiehi u l-gonna. Skont is-sesmografu tal-Università, l-epicentru kien 40 kilometru fil-Lvant ta' Malta. Xi bini qadim ġarrab ħsarat ħfief u nfethu xi konsenturi. Fortunatament hadd ma korra. Ma kienx hemm rapporti ta' mewġ kbir max-xtut. It-theżżiza nhasset ukoll minn Licata u Gela fi Sqallija.

1. Ikteb kelma ohra li tfisser terremot. _____
2. Semmi skala ohra li tkejjel il-qawwa ta' terremot. _____
3. Din l-iskala kemm fiha gradi jew numri? _____
4. X'ikun 'l-epicentru'? _____ (1)
5. X'ikun 'sesmografu'? _____ (1)
6. X'insejhulha mewġa għolja kkawżata minn terremot taht il-baħar? _____ (1)
7. Semmi mewġa bħal din li baqgħet famuża fl-istorja għax qatlet hafna nies.
_____ (1)
8. Għaliex hafna Maltin raqdu barra dak il-lejl? _____ (1)

9. Iddeskrivi l-ħsara li saret b'dak it-terremot.
_____ (1)
10. Għaliex ikun hawn hafna terremoti madwar il-Baħar Mediterran?

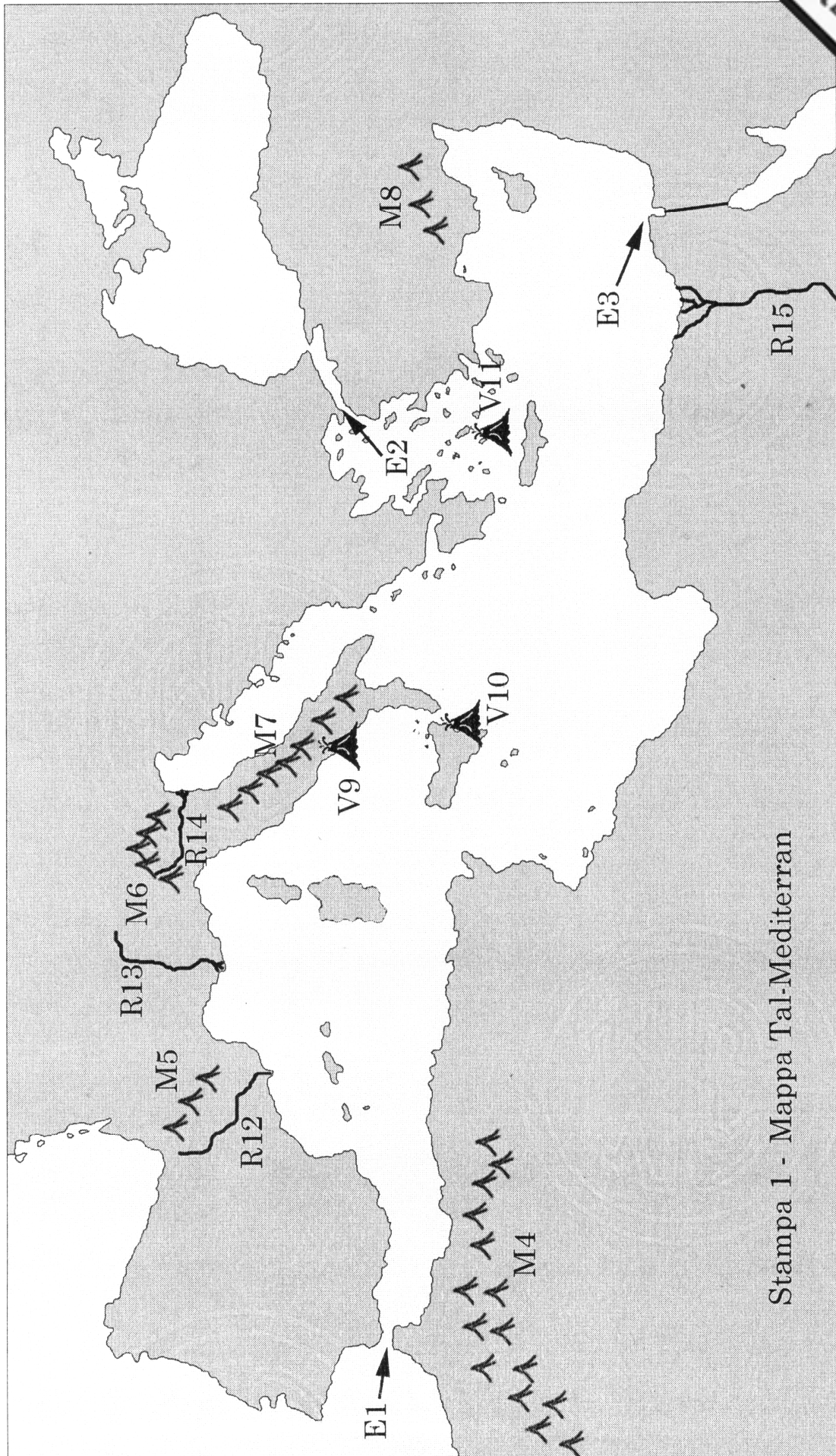
_____ (2)

G. Ikteb in-numru tal-BIDU tas-sentenza hdejn it-TMIEM li jaqbel miegħu. (14-il marka)

BIDU		TMIEM	
1	Sal-1991 il-Kroazja		hija l-moviment ta' persuni minn pajjiż għall-ieħor.
2	Il-poplu ta' Kreta		għandhom biex jixtru biss il-htigiet.
3	Barcellona, Marsilja, Napli u Lixandra		jiffurmaw is-smogg.
4	Migrazzjoni barranija		l-mewt tas-siġar u tal-ħut fl-għadajjar.
5	Ir-rifuġjati huma sfurzati jaħarbu minn pajjiżhom		kienet tiffurma parti mill-Jugoslavja.
6	Nies b'livell ta' għixien baxx		deżertifikazzjoni.
7	Peress li l-popolazzjoni u l-industrija żdiedu		peress li huwa kważi magħluq għal kollox.
8	Is-soċjetà konsumista ta' spiss		jitkellem bil-Grieg.
9	Meta d-duhħan jithallat maċ-ċpar		huma portijiet fil-Mediterran b'iktar minn miljun ruh kull wiehed.
10	Ix-xita aċiduża tikkawża		minhabba l-effett serra.
11	Il-Baħar Mediterran qed jishon		l-qtuġh ta' kwantità kbira ta' siġar.
12	It-tniġġiż jista' jkun diżastruż fil-Baħar Mediterran		tahli hafna riżorsi.
13	Id-diforestazzjoni hija		id-domanda għall-ilma żdiedet ukoll.
14	In-nixfa tista' twassal għal		minhabba l-gwerer, guħ u persekuzzjoni.

Din hija lista ta' kliem ġeografiku użat f'din il-karta tal-eżami u t-tifsira bl-Ingliż.

xita aċituża	<i>acid rain</i>
għadira	<i>lake</i>
livell ta' għixien	<i>standard of living</i>
epiċentru	<i>epicentre</i>
replika	<i>aftershock</i>
impjant tad-desliniżżazzjoni	<i>desalination plant</i>
pompa	<i>pumping station</i>
diga	<i>dam</i>
tnixxija	<i>flow</i>
idro-elettrika	<i>hydro-electric</i>
spieri	<i>boreholes</i>
dahliet	<i>entrances</i>
smogg	<i>smog</i>

Stampa 1 - Mappa Tal-Mediterran